

zárótüzeket, s hogyan igyekeztek legutolsó ismert helyzetük, a haladási irány és a megtett távolság segítségével meghatározni a pozíciójukat, amikor a GPS-ük felmondta a szolgálatot.

Aztán... Cantwell egy lövészárók előtt áll, melyben olyan iraki katonák tetemei fekszenek, akiket élve temetett maga alá a homok, amikor az amerikai katonai bulldózerek áttörték az iraki vonalakat. Ahogy ott áll, egy „emberi kéz nyúlik ki a homokból... Rémület lesz úrrá rajtam... A halott kéz életre kel, és satuszerű szorítással megragadja az én kezemet...” Ez csak a kezdete az egyiknek azok közül a rémálmok közül, melyektől Cantwell szenvedett az első Öbölháború alatt, és amelyek azóta is kísértik...

A poszttraumatikus stressz szindróma (PTSD) előfordulása a háborús veteránok körében egyáltalán nem ritka jelenség. Azonban Cantwell őszintesége, mellyel saját helyzetét leírja – tekintettel arra, hogy egy rendkívül magas rangú parancsnokról van szó – talán a legjobb szolgálat, amit katonatársainak tesz. Mi több, minden ausztrálnak szívességet tett. Ennek a remek könyvnek a megírásával Cantwell tábormok egy olyan embertípus hiteles képviselőjének bizonyult, amely már-már eltűnt az ausztrál közéletből: a háborúban való feltétel nélküli részvétel megkérdőjelezőjének. Mi ausztrálok jól tesszük, ha meghallgatjuk Cantwell üzenetét, mielőtt Ausztráliát ismét felkérjük, hogy csatlakozzon egy külföldön bevetésre kerülő katonai koalícióhoz...

(Australian Book Review)

Günther Meier

A fejedelemség és az idegenek:
Liechtenstein bevándorlási politikája

Martina Sochin D'Elia: „Man hat es doch hier mit Menschen zu tun!” (Itt mégiscsak emberekről van szó!) c. könyvének ismertetése (Chronos Verlag, 2012)

Liechtenstein, ez az aprócska fejedelemség már régóta megszorító bevándorlási politikát folytat. Egy nemrégiben megjelent tanulmány vázolja

a fejleményeket és a jelenlegi vitákat – számos svájci párhuzammal tarkítva.

A 20. század elejéig a Rajna völgyében fekvő szegény fejedelemségben a bevándorlás mértéke jelentéktelen volt. Sőt, ellenkezőleg, a szegénység és a nyersanyaghiány miatt sok liechtensteini kényszerült arra, hogy idénymunkásként a szomszédos országokban dolgozzon vagy kivándoroljon az Egyesült Államokba. A helyzetben a második világháború utáni gazdasági fellendüléssel állt be döntő fordulat, amikor előbb az ipar, később pedig a pénzügyi szolgáltatók sem tudták már a hazai munkaerőpiacról fedezni munkaerőigényüket. Az ország aprócska mérete miatt azonban a hatóságok már 1963-ban arra kényszerültek, hogy korlátozzák a külföldiek beköltözését. 1970-ben született döntés a máig is érvényben levő egyharmados határról (Drittelsgrenze), melynek értelmében az országban élő külföldiek száma nem haladhatja meg az összlakosság egyharmadát. Még a Svájcban történő bevándorlást is korlátozták. 1995-ben, az Európai Gazdasági Térséghez való csatlakozáskor pedig Liechtenstein minimálisra tudta korlátozni a munkaerő szabad mozgását, az EU egyik szabadságelvének érvényesítését.

Az állampolgárság elnyerése és elvesztése

Martina Sochin D'Elia tanulmányozta a fejedelemség lakosai és az idegenek kapcsolatát a második világháború óta eltelt időszakban. A szerző három fő típusát különbözteti meg a bevándorlásnak: házassági, munkavállalási és menekültmigrációt. A három típus nem csak a beköltözők motivációi miatt különbözik egymástól, hanem eltérő érzelmi tartalommal is rendelkeznek.

Az első, elutasító eredménnyel zárult szavazás 1971-ben a nők szavazati jogáról olyan fejlődést indított el, amely változásokhoz vezetett a honosítási gyakorlatban és a liechtensteini nőkkal való bánásmódban is. 1974-ig ugyanis automatikusan elvesztették állampolgárságukat azok a liechtensteini nők, akik külföldi állampolgárral kötöttek házasságot. Csak a parlament által a kormány elé terjesztett „a liechtensteini állampolgárság megőrzéséről” szóló

törvényjavaslat („Liechtensteinerin beleiben”) elfogadásával örizhették meg a nők öröklött hovatartozásukat, illetve ezután kaphatták vissza a nők külföldiekkel való házasságkötés miatt elvesztett állampolgárságukat.

A külföldi illetőségű nők, akik liechtensteini férfival házasodnak össze, egy bizonyos türelmi idő letele után megkapták a liechtensteini állampolgárságot. Egyszerűsített eljárás keretében válhatnak liechtensteinivé azok a külföldiek, akik már régóta a fejedelemségben élnek, illetve azok a gyerekek, akik külföldi állampolgárságú szülők gyermekeként a fejedelemség területén születtek.

Eltérő irányzatok

A könyv felidézi az évekig tartó vitákat a honosítás, illetve az állampolgárság megvonásának gyakorlatáról. A külföldi munkaerővel való bánásmód vizsgálatát kiterjeszti az olasz idénymunkásoktól a munkaerőpiacon keresett szakemberekig, és foglalkozik a menedékjog-kérők különböző hullámaival is, akik Liechtensteinben ideiglenesen vagy véglegesen otthonra találtak. Anélkül, hogy bárkit hibáztatna, Martina Sochin D’Elia tükröt tart a liechtensteini társadalom elé, amikor az olasz vendégmunkásokról ír, különösen az időnként elviselhetetlen munka- és lakáskörülményeikről, vagy az országból enyhe vétségek miatti kiutasításról. Ebből a környezetből ered a könyv címe is, egy olvasói levélből idézett mondat: „Mein Gott, man hat es doch hier mit Menschen zu tun und nicht mit einem Stück Vieh!”, azaz magyarra fordítva: „Istenem, hiszen itt mégiscsak emberekről van szó, nem hasonállatokról!”

Érzelmileg másként viszonyultak és viszonyulnak a liechtensteinek a menekültekhez is. A szerző felvázolja a magyar és csehszlovák menekültek integrációját, akiket meleg szívvel fogadtak Liechtensteinben, miután elmenekültek a kommunizmus elől, míg az indokínai Boat People¹ esetében már voltak bizonyos fenntartások. A menekültek váratlan áradata az egykori Jugoszlávia utódállamaiból komoly kihívás elé állította a hatóságokat és konfliktushoz vezetett a beilleszkedést támogató politika és azon cél között, hogy a háború viharai elől menekülők

számára csak ideiglenesen nyújtsanak menedéket. Eltérő módon reagált a lakosság és a hatóságok a Chiléből és Tibetből érkező menekültekre is, ami arra utal, hogy még számos lépésre van szükség egy mindenre kiterjedő liechtensteini menedékjog-politikához.

A jelenlegi vitához a megszorító bevándorlási rendelkezések gazdasági helyzet által megkövetelt lazításáról kétségtelenül értékes alapul szolgál a második világháború utáni korszak migrációs és menekültügyi politikájának feldolgozása – még ha más nézőpontból is.

(*Neue Zürcher Zeitung*)

-
- 1 Boat people (a. m.: *csónakban érkezett emberek*): eredetileg a főleg dél-vietnami, ill. laoszi és kambodzsai menekültek, akik bárkákön, csónakokon hagyták el országukat a vietnami háború vége után a kommunisták elől menekülve. Napjainkban a boat people terminust általános értelemben, kiindulási országtól függetlenül használják mindazokra a menekültekre, illegális bevándorlókra stb., akik gyakran túlzásfölt és siralmas állapotban levő hajókon, nyomorúságos lélekvesztőkön próbálnak a tengeren keresztül egy másik országba átjutni.

Hugh Eakin

Lesz-e valaha változás Szaúd-Arábiában?

On Saudi Arabia: Its People, Past, Religion, Fault Lines—and Future by Karen Elliott House. (Knopf, 308 oldal)

Saudi Arabia on the Edge: The Uncertain Future of an American Ally by Thomas W. Lippman. (Potomac, 307 oldal)

Politics and Society in Saudi Arabia: The Crucial Years of Development, 1960–1982 by Sarah Yizraeli. (Columbia University Press, 336 oldal)

„Különös hely ez a Dzsidá. Senki sem tudja még a felét sem annak, mi folyik itt.”

(Hilary Mantel: Nyolc hónap a Ghazzah Streeten¹)

-
- 1 Hilary Mantel: *Eight Months on Ghazzah Street*.